

شناخت عوامل موثر در بد حجابی و راههای ایجاد علاقه به پوشش اسلامی

محسن توده رنجبر^۱، فاطمه عراقی^۲

^۱ کارشناس آسیب شناسی اجتماعی و کارشناس ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی.
^۲ کارشناس ارشد روانشناسی عمومی.

نام نویسنده مسئول:

محسن توده رنجبر

چکیده

حفظ پوشش و رعایت حریم در روابط زن و مرد از جمله مسائلی است که در تمام ادیان آسمانی و حتی در بعضی از مکاتب بشری به آن سفارش شده است و دین مبین اسلام بعنوان کامل ترین دین، پیروان خود را به رعایت آن ملزم نموده است و بعنوان یک دین کامل، جامع و منطبق با فطرت انسان، به تمام نیازهای روحی، روانی، اجتماعی و... پاسخ لازم و کافی داده است. طبیعی است برای رفع نیازهای متفاوت انسان و تکامل و ترقی او تکالیفی را در قالب واجب، مستحب، مکروه، مباح برای زن و مرد در نظر گرفته است، یکی از تکالیف واجب الهی حفظ حریم و رعایت پوشش در روابط زن و مرد است که رعایت آن موجب پاک ماندن زن و مرد و در نتیجه سبب پاکی جامعه از مفاسد، انحرافات و بی بند و باریهای اخلاقی و جنسی در جامعه شده و تکامل معنوی و رشد اخلاقی را به دنبال دارد. جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان دختر متوسطه دوم در استان البرز می باشد. با استفاده از روش خوشه ای مناطق استان را متناسب با حجم هر منطقه خوشه بندی نموده و به صورت کاملاً تصادفی دبیرستان های متوسطه دوم در نواحی مختلف استان انتخاب گردید و سپس به طبقات درون هر خوشه شانس انتخاب متناسب با تعداد اعضایشان داده شد و با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه تحقیق برآورد و تعداد ۳۰۰۰ نفر از دانش آموزان دختر بواسطه توزیع پرسشنامه، در پژوهش شرکت داده شد و پس از جمع آوری، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تحلیل داده ها نشان می دهد که علل اصلی بی توجهی به پوشش مناسب در بین دختران جوان وجود روحیه ی خودنمایی افراطی و نیز کم رنگ شدن ارزش های اجتماعی و دینی همچنین تاثیر فزاینده رسانه ها و فضای مجازی، اینترنت و کانال های تلویزیونی مروج فرهنگ بیگانه و اشاعه تفکر اصالت در زیبایی به گونه برهنگی غربی و مد گرایی، ضعف شناخت آنان نسبت به موضوع حجاب و آشنا نبودن اولیاء با شیوه ی برخورد مناسب با آنان و کم توجهی وسایل ارتباط جمعی و نیز مسولین به حدود حجاب و نیز پوشاک وارد شده یا تولید شده که به بازار مصرف عرضه می شود به ترتیب اولویت می باشد.

کلمات کلیدی: بد حجابی، پوشش اسلامی، مصونیت اجتماعی.

مقدمه

حفظ پوشش و رعایت حریم در روابط زن و مرد از جمله مسائلی است که در تمام ادیان آسمانی و حتی در بعضی از مکاتب بشری به آن سفارش شده است و دین مبین اسلام بعنوان کامل ترین دین، پیروان خود را به رعایت آن ملزم نموده است. از طرفی متأسفانه در سالهای اخیر نظاره گر کم رنگ شدن حفظ پوشش در بین جوانان هستیم که اگر بعنوان یک مشکل به آن توجه نکرده و به رفع آن پرداخته نشود پیامدهای ناگوار فردی، و حتی اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی، سیاسی و... را به دنبال خواهد داشت. مساله حجاب که یک دستور دینی است از موضوعات مهم و کلیدی جوامع اسلامی است که با بسیاری از مسایل پیوند خورده است و دارای ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی گردیده است. موضوع حجاب همواره بعنوان یک مساله جنجالی و پر هیاهو در بین طرفداران و مخالفین حجاب در داخل و خارج کشور مطرح بوده است و دشمنان ما به این مساله توجه زیادی دارند و علت توجه آنان عمدتاً مبارزه با حجاب بعنوان یکی از مهمترین نشانه های اصالت فرهنگی در مقابل تجاوزگران و بیگانگان است و از طرفی از این موضوع برای برهم زدن اوضاع سیاسی و اجتماعی کشور استفاده می نمایند. به نظر می رسد یکی از دلایل مهم گرایش رو به رشد دختران جوان به بدحجابی، عدم آشنایی آنان به مفهوم و فلسفه حجاب و رابطه دین و دستورات دینی با سعادت و شقاوت انسانهاست و همچنین نقش خانواده، مدرسه، دوستان، رسانه های گروهی و ماهواره و... از جمله مواردی هستند که در موضوع بدحجابی حایز اهمیت هستند و هر کدام در جای خود تاثیر بسزایی در کاهش و یا افزایش بدحجابی عهده دار می باشند [۱].

مبانی تحقیق

بیان مساله

از جمله مسایل و موضوعاتی که در تمام ادیان آسمانی و حتی در مکاتب غیر دینی از آن سخن به میان آمده است پوشش و رعایت حریم در روابط زن و مرد است. با توجه به کم رنگ شدن رعایت پوشش اسلامی در بین جوانان و نوجوانان چه دختر و چه پسر نسبت به دهه های گذشته و رشد روزافزون فناوری و ارتباطات، اینترنت، کانال ها و برنامه های ماهواره ای و قرارگیری در عصر ارتباطات و تشکیل دهکده جهانی و تاثیر پذیری شدید نسل جوان مملکت به جهت روحیات و شرایط سنی و از طرفی جوان محسوب شدن سن جمعیت کشور به جهت وجود این عزیزان آینده ساز لذا مسایل فرهنگی، تربیتی، دینی و ایدئولوژیکی این امیدها و سرمایه های آینده کشور دقیقاً تعیین کننده سرنوشت سیاسی، اقتصادی و... کشور در آینده و حتی تعیین کننده جایگاه و منزلت بین المللی کشور در نزد سایر ملل خواهد بود. مهم ترین اصل زیر بنایی در اداره یک کشور وجود ایدئولوژی قوی که بر پایه آن اهداف تعیین می گردد و سپس یک برنامه ریزی برای رسیدن به این اهداف و همچنین مدیریت قوی برای پیگیری این برنامه ها تا رسیدن به حصول نتیجه می باشد و البته واضح است هدف غایی بشرطی قابل حصول است که خللی در ایدئولوژی زیر بنایی نباشد تا بواسطه آن سیاست گذاران سایر ملل از همان نقاط نسبت به برهم زدن اوضاع فرهنگی، سیاسی و اقتصادی اقدام نموده و در آن کشور مطامع خود را پیگیری شوند، مسلماً بهترین راه آسیب به ثبات یک کشور و رخنه در نظم و اداره آن کشور حمله به ایدئولوژی های زیر بنایی آن و مسخ کردن ارزش های اجتماعی و فرهنگی برای ملت آن کشور خصوصاً نسل جوان که سرمایه آن کشور محسوب می شوند می باشد [۲].

ضرورت و اهمیت تحقیق

وجود جامعه سالم در گرو تربیت دختران سالم و مقید به احکام الهی است و وقتی که در لباس و رفتار فرزندان تغییر ایجاد شده است باید منتظر تغییر در سلامت جامعه خود و آیندگان باشیم، در هر جامعه ای که روابط زن و مرد بر اساس عقاف باشد و زنان در خارج از دایره ازدواج خود آرا و خود نما نباشد قلبها آرام و روح ها سالم خواهد بود و در هر جامعه ای که از این مسئله غافل شوند گزینه جنسی تحریک پذیر شده و برای هر دو جنس ناآرامی و طغیانگری را دنبال خواهد داشت و ثمره آن چیزی جز خیانت به ناموس دیگران، قتل، آدم ربایی، حسادت، رقابت در خود آراییی، خود کم بینی، افسردگی، برهم خوردن روابط خانوادگی، وجود فرزندان بی سر پرست، باز ماندن از تحصیلات و رشد کیفی در این زمینه، بی فرهنگی و بی هویتی و در یک کلمه دوری از خدا خواهد بود.

حال که جامعه کنونی ما در این وادی قدم گذاشته و خانواده ها خطر و عدم امنیت برای فرزندان خود احساس می کنند ضروری است توجه جوانان به امر حجاب و پوشش اسلامی، و اعتقادات آنها به این ارزش اخلاقی و اجتماعی تعمیق و با شناخت عوامل موثر در بوجود آوردن بدحجابی در جامعه به کمک مسئولین فرهنگی و دست اندر کاران تعلیم و تربیت بشتابیم و با مشارکت موثر خانواده ها، رسانه های جمعی و گروهی عوامل بوجود آورنده این ناهنجاری اخلاقی و اجتماعی را در حد امکان از بین ببریم تا جوانان ما بتوانند در بستری مناسب در فعالیت های مختلف اجتماعی، فرهنگی، تحصیلی، اقتصادی، سیاسی جامعه حضوری فعال و موثر داشته باشند [۳].

اهداف تحقیق

هدف این پژوهش پس از تشخیص عوامل موثر در بدحجابی و نپذیرفتن پوشش، علاقه مند نمودن دانش آموزان به پوشش همراه با تعمیق شناخت آنان نسبت به این مسئله است.

پیشینه پژوهش

با بررسی موضوع حجاب در چند قرن گذشته خواهیم دید که تقریباً در همه نقاط جهان و از جمله غرب زنها دارای پوشش مناسبی بودند و نمونه های مبتذل امروزی در شکل لباس و حجاب زن ها دیده نمی شد. ریشه پیدایش بدحجابی در جهان؛ پیدایش نظریات فلسفی و مکاتب جدید که عمدتاً رابطه انسان را با ماوراء طبیعت قطع و یا ضعیف کردند و بعد از شیوع نظریات روانشناسانه و جامعه شناسانه پیروان روابط آزاد زن و مرد، تغییرات اساسی در جهان بینی و فرهنگ مردم و از جمله چگونگی پوشش زنان و نحوه ارتباط زن و مرد ایجاد شد. همه انحراف ها و بد بختی ها زمانی شروع شد که بشر قوانین کامل و حیات بخش الهی را که متضمن سعادت در همه زمینه هاست کنار زد و دست به دامن کشفیات، تجارب و اطلاعات ناقص بشری برای تنظیم برنامه زندگی شد و از طرفی اسیر هواهای نفسانی و انحرافات فکری خودگشت و قوانینی بدون احاطه کامل بر جنبه های وجودی انسان وضع نمود. از جمله این قوانین در خصوص مسائل جنسی و روابط بین زن و مرد است که از افراط و تفریط خالی و میرا نیست. عده ای مانند کلیسای کاتولیک، گزینه جنسی را پلید شمرند و علو و تعالی بشر را در عدم ازدواج و سرکوبی این گزینه انگاشتند و ازدواج را به قدری زشت می دانستند که بعضی از کشیشها در اثر فشار جنسی مجبور به همجنس بازی شدند، و وقتی این مساله در سراسر جهان افشا و علنی گردید روسای کلیسا اعلام کردند که هم جنس بازی گناه صغیره است ولی ازدواج گناه کبیره است! عده ای دیگر به اصطلاح روانشناس، روانکاو، جامعه شناس و فیلسوف که در واقع اسیر هوس های نفسانی و عقده ها و تعصبات مختلف بودند اعلام کردند که تمام بدبختی های انسان، از محدودیت قوای جنسی است چرا که این محدودیت باعث عقده های روانی می شود و اگر فرد از کودکی با مسائل جنسی آشنا نباشند، در آینده نقش همسری را خوب ایفا نمی کنند ولی اگر شهوت جنسی آزادانه و بدون محدودیت ارضاء شود، دیگر مزاحمتی برای آنان ایجاد نخواهد کرد و انسان می تواند بدون دغدغه و تشویش به امور دیگر زندگی خویش بپردازد [۴].

هر چند عواملی مانند آب و هوا، آداب و رسوم، مسائل اقتصادی، سیاسی در ایجاد فرهنگ بی حجابی موثرند ولی اصلی ترین عامل نوع جهان بینی و انسان شناسی است که بیشترین تاثیر را در فرهنگ آن جامعه ایفا می کند. در فرهنگ غرب قرن هجدهم که خدا زدایی آغاز شده است. اندیشه هایی چون انسان مدار و اصالت انسان به جای خدا محوری، علم پرستی و اصلت علوم تجربی به جای مذهب رایج شده است انسان در غرب هیچگونه مسؤلیتی در برابر خدا ندارد. صحنه زندگی صحنه مسابقه و رفاه است انسان از تمام امکانات موجود در این جهت باید استفاده کند که یکی از آن وسائل گزینه جنسی و زن است. واژه آزادی و زن از جمله واژه های غریب و مظلومی است که همیشه در تاریخ مورد ظلم و کج فهمی های زیادی قرار گرفته، در مناطق غربی آزادی یعنی بی قیدوبندی و رفع محدودیت از همه غرایز و یکی از ریشه های این آزادی افسار گسیخته، تحقیر و لگد مالی شخصیت زن در گذشته در نقاط مختلف جهان است. روزی زن چون کالا در بازار ها به فروش رسیده، زمانی دیگر به علت مرگ شوهر به همراه او زنده به گور شده و زمانی حق ارث، حق رای، حق انتخاب سرنوشت و نوع زندگی خود را نداشته، این تحقیرها و سخت گیری های کلیسا باعث شد وقتی که قدرت کلیسا کاهش یافت فشارها و تفریط ها به یک انفجار و افراط تبدیل شود، زنان برای کسب حیثیت و مرتبت اجتماعی و جبران حقارت های گذشته خویش وارد یک مسابقه بزرگ با مردان شدند و برای سبقت بر مردان از جاذبه های جنسی خود بعنوان یک سلاح استفاده کردند. حکایت غرب در این مورد، مثل شخصی است که برای از بام نیفتادن از یک سو، آنقدر عقب می رود که از سوی دیگر به زمین بیفتد منتهی این بار شخصیت و حیثیت انسانی زن با کمک خود او لگد مال می شود و در این بین روانشناسی نیز به کمک آزادی غربی آمده و فرویدیسم ظهور می کند که عقده های جنسی منشا همه گرفتاریهاست و باید گزینه جنسی بدون هیچ محدودیتی ارضا شود [همان منبع].

ظهور مکتب اومانیزم از علل دیگر این فاجعه و بحران بود. در این مکتب، روح دین نفی شد و سپس انسان و خواسته های او محور ارزش ها قرار گرفت. اومانیزم انسان را دارای روح الهی نمی داند و صحبتی از ارزشهای الهی و رستگاری و حقیقت نمی کند، دیگر خدا و قوانین او بر انسان حاکم نیست و این انسان است که باید برای همه شئون زندگی اش قانون وضع کند، آن هم قانونی که بر مبنای میل او باشد، اگر چه که دین الهی که قانون و کنترل اجتماعی محسوب می شود دیگر حق هیچگونه دخالت و اظهار نظر در شئون مختلف زندگی ندارد چرا که پیروی از باید و نباید های دینی، مخالف آزادی انسان است به عبارت دیگر یا دین یا انسان!؛ اخلاق، هنر، ادبیات و غیره، همه باید بر اساس خواست انسان باشد و میل او میزان خوب و بد و حق و باطل بودن است. عاملی که جدای از این علل، مزید بر علت شده، علاقه زنان به خود آرای و خود نمایی بوده و هست. آری وقتی معنویت و ارزشهای انسانی از جامعه رخت بر بست و خدا در آن نقش نداشت و کمالات روحی، دیگر کمال محسوب نشدند، وقتی شخصیت انسان برابر با جسم او شد، کسی با شخصیت تر است که جنبه های ظاهری

او زیبا تر و پر زرق و برق تر است و تابلوهای تبلیغاتی مراکز آرایشی با کمال صراحت به شعور عموم توهین کرده و در تبلیغات خود می نویسند اصالت در زیبایی است و دیگر لباس وسیله ای برای حفظ سلامتی انسان و رعایت عفت و حیّا نیست بلکه وسیله ای برای عرضه کردن خود و کسب اصطلاح شخصیت بیشتر است. از این دیدگاه اگر بدن و لباس نتواند نظرها را به خود جلب کند، پس دیگر زن چه ارزشی می تواند داشته باشد؟ [همان منبع].

تحقیقات انجام شده در خصوص عدم محدودیت روابط زن و مرد حاکی از سستی بنیان خانواده و تزلزل آن است، مرکز آمار بهداشتی آمریکا در یکی از آمارهای منتشره خود اعلام کرده که از هر هزار نفر زن متاهل آمریکایی زیر ۴۴ سال، تنها ۹۱ نفر پیوند زناشویی با همسران خود را حفظ کرده و به طور قانونی به زندگی مشترک خود ادامه می دهند که البته این آمار در سال ۲۰۱۵ به کمتر از ۱۸ نفر رسیده است، همچنین بنا به اظهار تلویزیون فرانسه، بیش از ۲۰۰ میلیون کودک در جهان به صورت برده زندگی می کنند شبکه تلویزیونی (سی ان ان) آمریکا با استناد به آخرین تحقیقات وزارت شهری آمریکا اعلام کرد در هر ۱۳ دقیقه یک نفر به ویروس بیماری ایدز مبتلا می شود و قربانیان این ویروس که عمدتاً از طریق بی بند و باری های جنسی مبتلا می شوند از بیماری های عفونی هلاک می شوند در خبر دیگری درباره میزان تجاوزات جنسی در فرانسه می خوانیم: از هر چهار نفر دختر فرانسوی و از هر هشت پسر فرانسوی یک نفر قبل از رسیدن به هجده سالگی مورد تجاوز قرار می گیرند و ۲۲٪ از این گونه تجاوزات قبل از سن شش سالگی بوقوع می پیوندد و ۸۵٪ کودکان که مورد تجاوز قرار می گیرند شخص متجاوز خود را می شناسند. وحشتناک تر از همه اینکه در ۴۰٪ از این تجاوزها، شخص متجاوز کسی جز پدر کودک نیست حضور زیاد و همیشگی فرد در صحنه های شهوت انگیز، او را در یک حالت نیاز، میل و کشش دائم به امور شهوانی نگه می دارد و این احتیاج روحی قدرت مقاومت را از او سلب می کند [۵].

استفاده از زور و تجاوز و حمله شیوه کسانی است به آنچه فشار درونشان را کاهش می دهد دسترسی ندارند و هر اندازه که شدت عطش درونی بیشتر باشد مقاومت شخص در خارج کمتر است برای اینگونه افراد، طبیعی است که حقوق، آبرو، شخصیت، محرم، نامحرم، هم جنس یا غیر هم جنس بودن حتی انسان یا حیوان را درک نکنند و از فکر ارضای شهوت، چشم چرانی، اذیت و تعرض و تجاوز جنسی خارج نشوند و اصولاً حرص و میل شدید، باادب، احترام به حقوق دیگران، حیا و خویشترن داری سازگاری ندارد و به فرموده امام علی (ع)؛ شخص حریص حیایی ندارد. همچنین تحقیقات و گزارشات ارائه شده حاکی از آن بوده که بدحجابی سبب آسیب پذیری فعالیت ها و مسئولیت های اجتماعی می شود، کار کردن، درس خواندن و فعالیت های دیگر، در محیطی که تحریک آمیز نباشد و فکر انسان فارغ از هر گونه مشغله کاذب و نادرستی، فقط به فعالیت صحیح مشغول باشد، بهتر به نتیجه مطلوب خود می رسد تا در محیط های پر جاذبه و تحریک آمیز؛ بنا به تحقیقی که در کشور انگلستان بر روی مراکز آموزشی انجام شده است، دبیرستانی که در آن دختران و پسران جداگانه تحصیل می کردند نسبت به دبیرستانهای مختلط دیگر رشد علمی بالاتری بدست آورده بودند [همان منبع].

در پژوهشی که توسط خانم معصومه کلنگی در واحد تحقیقات و پژوهش سازمان آموزش و پرورش استان سمنان در سال ۷۹ در رابطه با نگرش دانش آموزان دختر دبیرستانی و مادران آن ها نسبت به حجاب صورت گرفته است، در این پژوهش پرسشنامه های مجزا برای پدر، مادر، فرزند دختر در نظر گرفته شده و محقق به این نتیجه رسیده است که پدران می خواهند پوشش متعارف اسلامی یعنی پوشاندن بدن به جز قرص صورت و کفین از طرف همسر و دختر انجام پذیرد. مادران خود مایلند حجاب خود را رعایت و انتظار دارند دختران آنان نیز پوشش اسلامی را رعایت نمایند و دختران جوان تمایل به این موضوع دارند و پوشش را به عنوان یک اصل می پذیرند. پژوهش دیگری در استان خراسان رضوی بعنوان پایان نامه توسط خانم فرنوش ژبانی اصغر زاده انجام پذیرفته است که در آن به بررسی نگرش دانش آموزان دختر مقطع متوسطه اول و دوم در مورد حجاب در مدرسه، بیرون از منزل، در خانواده و معاشرت های خانوادگی مورد بررسی قرار داده است. همچنین در پژوهش دیگری که در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ تحت عنوان شناخت عوامل موثر در بدحجابی دانش آموزان دبیرستان های دخترانه ی پایه سوم و مراکز پیش دانشگاهی در استان البرز در خصوص علل گرایش به بدحجابی مورد بررسی و سنجش قرار گرفت علت اصلی بی توجهی به پوشش مناسب در بین دختران جوان را؛ وجود روحیه ی خودنمایی در بین آنان، ضعف شناخت آنان نسبت به موضوع حجاب، آشنا نبودن اولیاء با شیوه ی برخورد با جوانان و نوجوانان و کم توجهی وسایل ارتباط جمعی به حدود حجاب به ترتیب اولویت برشمرده شد و رعایت پوشش توسط بانوان به مقدار زیاد را عامل موثر در حفظ معنویت و اخلاق جامعه قلمداد نموده و مدگرایی و تجمل پرستی را عامل موثر در برهم زدن اعتدال روحی زن و مرد به میزان زیاد توصیف نموده و مدگرایی و تجمل گرایی و بی بندوباری را عامل زیان آور اقتصاد خانواده برشمرد.

روش تحقیق

جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان دختر متوسطه دوم در استان البرز می باشد. با استفاده از روش خوشه ای مناطق استان را متناسب با حجم هر منطقه خوشه بندی نموده و به صورت کاملاً تصادفی دبیرستان های متوسطه دوم در نواحی مختلف استان انتخاب گردید

و سپس به طبقات درون هر خوشه شانس انتخاب متناسب با تعداد اعضایشان داده شد و با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه تحقیق برآورد و تعداد ۳۰۰۰ نفر از دانش آموزان دختر بواسطه توزیع پرسشنامه، در پژوهش شرکت داده شد و پس از جمع آوری، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

روش گردآوری داده ها

اطلاعات با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع آوری و برای ارزیابی یافته های پژوهش، داده های حاصل با استفاده از آمارهای توصیفی، جداول فراوانی و نمودارها و آمارهای استنباطی، تحلیل رگرسیون چند متغیره به کمک نرم افزار آماری spss تجزیه و تحلیل شد پایایی و روایی این آزمون که به وسیله آلفای کرونباخ محاسبه شده ۰/۷۹ و ۰/۷۸ می باشد که حاکی از آن است که این میزان عدد بسیار مطلوبی است و نشان می دهد که گویه ها از همسانی و پایداری درونی بسیار بالایی برخوردار بوده اند. سئوالات این پرسشنامه طوری تنظیم شده است که به راحتی برای مخاطب قابل درک و فهم باشد و در واقع نوع طراحی پرسشنامه منظم و یا بسته است یعنی سئوالات و پاسخهای گوناگون مربوط به سئوالها قبلاً تهیه و آماده شده است و هر یک از پاسخ ها برای هر سوال به گونه ای تنظیم شده که ضمن منطقی بودن برای آن سوال از پاسخ مربوط به سوال دیگر کاملاً مستقل و مجزا می باشد. علاوه بر این سئوالات به گونه ای تنظیم شده تا عوامل کیفی را به اندازه کمی تبدیل نماید و نهایتاً با استفاده از روش پنج درجه ای لیکرت نتایج آزمون به صورت نمره مشخص و مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند [۶].

پرسشنامه تهیه شده دارای ۳۰ سؤال می باشد که ویژگیهای آن به شرح زیر می باشد:

جدول ۱ ویژگی های پرسشنامه

مربوط به شناخت افراد از مبنای اسلام در خصوص پوشش	سؤال ۱ تا ۵
مربوط به نقش و رفتار خانواده در حجاب اسلامی	سؤال ۶ تا ۷
مربوط به نقش همکلاسی ها و معلمان و مسئولین مدرسه	سؤال ۸ تا ۱۰
مربوط به نقش اقوام و همسایگان و افراد محل سکونت	سؤال ۱۱
مربوط به تاثیر مسائل روحی و عاطفی بر حجاب	سؤال ۱۲ تا ۱۴
مربوط به نقش پوشش در تشکیل و تحکیم خانواده	سؤال ۱۵ تا ۱۸
مربوط به تاثیر حجاب در تامین اعتدال روحی و معنویت جامعه	سؤال ۱۹ تا ۲۱
مربوط به تأثیر حجاب در مسائل اجتماعی و اقتصادی و میزان اعتقاد به حجاب	سؤال ۲۲ تا ۲۴
مربوط به تاثیر رسانه های گروهی بر پذیرش پوشش اسلامی	سؤال ۲۵ تا ۳۰

روش تجزیه و تحلیل داده ها

برای توصیف اطلاعات جمع آوری شده از آمار توصیفی فراوانی، درصد فراوانی و میانگین استفاده شد و برای تحلیل داده ها و تعمیم خصائص گروه های نمونه به کل جامعه آماری از دسته بندی موضوعی، مقایسه تطبیقی و ضریب همبستگی پیرسون بهره گیری شد [۷].

یافته های تحقیق و تحلیل داده ها

برای بررسی و اطلاع یافتن از نظرات پاسخ گوینان نسبت به موضوع حجاب، پرسشنامه تکمیل شده توسط دانش آموزان مورد مطالعه، بررسی و ارزیابی قرار گرفتند.

پذیرش حجاب

با توجه به پاسخهای داده شده در خصوص رعایت پوشش بعنوان یک اصل اسلامی ۵۴٪ دانش آموزان پوشش اسلامی را بعنوان یک اصل قبول دارند.

پذیرش چادر

با توجه به پاسخ های داده شده ۵۲٪ دانش آموزان چادر را بعنوان پوشش کامل پذیرفته اند.

آشنائی با حجاب در سایر ادیان

با توجه به پاسخ های داده شده چنین برداشت می شود که ۴۲٪ دانش آموزان با نقطه نظرات سایر ادیان و مکاتب آسمانی در خصوص موضوع حجاب آشنائی دارند.

آشنائی با حدود حجاب در اسلام

با توجه به پاسخ های داده شده ۴۸٪ دانش آموزان با حدود حجاب در اسلام و قرآن آشنا هستند. آشنائی با الگوهای اسلامی در خصوص حجاب با توجه به پاسخهای داده شده ۵۱٪ جامعه آماری ما با الگوهای اسلامی حجاب و یا پوشش زنان ممتاز در تاریخ صدراسلام آشنا هستند.

جمع بندی نظرات در خصوص میزان شناخت دانش آموزان

در موارد سه گانه بالا (آشنائی با حجاب در سایر ادیان، آشنائی با حدود حجاب در اسلام، آشنائی با الگوهای اسلامی در خصوص حجاب) میزان شناخت دانش آموزان راجع به حجاب اسلامی مورد بررسی قرار می گیرد پاسخها در خصوص این سه سوال موید آن است که تفاوت معناداری مشاهده نمی شود و دانش آموزان بطور متوسط با حدود حجاب در اسلام، ادیان دیگر و نظرات و رفتار و کردار پیشوایان دین در خصوص حجاب آشنائی دارند.

تشویق خانواده در رعایت پوشش

۷۲٪ پاسخ های دانش آموزان بیانگر این موضوع است که دانش آموزان به میزان زیاد تشویق والدین را در پذیرفتن و رعایت نمودن پوشش توسط خویش موثر می دانند. بنابراین هر چه اعضاء خانواده و بخصوص پدر و مادر و بزرگترها و دختران را به رعایت حجاب تشویق نمایند تأثیر مثبتی بر حفظ و رعایت حجاب خواهد گذاشت.

تأثیر رعایت حجاب از طرف نزدیکان بر پوشش دانش آموزان

۷۳٪ پاسخ های دانش آموزان بیانگر این مطلب است که دانش آموزان از رفتار و کردار نزدیکانی چون خواهر، مادر، در خصوص پوشش و رعایت حجاب و نوع پوشش توسط آنان تأثیر پذیرند.

تأثیر پوشش همکلاسی ها و دوستان بر دانش آموز

۸۷٪ پاسخهای داده شده در خصوص این سؤال بیانگر این موضوع است که دانش آموزان به میزان زیادی از پوشش دوستان و هم کلاسی های خویش تأثیر می پذیرند.

تأثیر پوشش معلمان و مسئولین مدرسه بر حجاب دانش آموزان

باتوجه به پاسخهای داده شده ۸۳٪ پاسخ دانش آموزان در خصوص رعایت پوشش بعنوان یک اصل اسلامی موید این مطلب است که دانش آموزان به میزان زیاد پوشش معلمان و مسئولین مدرسه را بر حجاب خویش موثر می دانند.

تأثیر برخورد مسئولین مدرسه در حجاب دانش آموزان

۹۲٪ پاسخ های دانش آموزان نشان می دهد که تذکرات و برخورد مسئولین در حجاب دانش آموزان بسیار موثر است.

جمع بندی نظرات در خصوص میزان تأثیر مراکز آموزشی در پوشش دانش آموزان

چنانچه نتایج پاسخ های بدست آمده از سه سؤال بالا را در هم ادغام نمائیم و در واقع بخواهیم بدانیم بطور کلی مدرسه چه مقدار بر روی پوشش دانش آموزان موثر است، در می یابیم دانش آموزان به میزان خیلی زیادی از برخورد مراکز آموزشی و رفتار بعضی از معلمان یا مسئولین که خود را ملزم به رعایت پوشش اسلامی می دانند تأثیر گرفته و پیگیری های مدرسه را در حفظ و رعایت پوشش مناسب دانش آموزان بسیار موثر می دانند.

میزان تأثیر رعایت حجاب اقوام و همسایگان بر حجاب دانش آموزان

از بررسی پاسخ به این سوال که (میزان تأثیر رعایت حجاب اقوام و همسایگان بر حجاب شما چقدر است؟) مشخص شد که ۸۶٪ دانش آموزان بر این باورند که رعایت حجاب توسط اقوام و همسایگان بسیار تأثیر گذار بر دانش آموزان است.

بدحجابی و خودنمایی

از بررسی پاسخ به سوال ۱۲ پرسشنامه که (بدحجابی در بین دختران تا چه حدی برای خودنمایی انجام می پذیرد؟) مشخص شد که ۹۶٪ دانش آموزان بر این باورند که خود نمایی عامل بدحجابی می باشد.

بدحجابی و مد

پاسخهای داده شده در خصوص این سوال بیانگر این موضوع است که ۹۷٪ دانش آموزان به جهت استفاده از لباسهای منطبق با مد روز دچار بدحجابی می شوند.

بدحجابی و عقده‌های روانی

پاسخ‌های داده شده به این سؤال بیانگر این موضوع است که ۹۰٪ دانش‌آموزان بر این باورند که عقده‌های روانی و کمبود عاطفی عامل موثر در بدحجابی می‌باشد.

جمع بندی نظرات راجع به حجاب و مسائل روحی روانی

از تلفیق سه سوال بالا که به رابطه مسائل روحی روانی و بدحجابی پرداخته است مشخص می‌شود که خودنمایی، انطباق با مد روز و کمبود عاطفی به میزان خیلی زیادی در بدحجابی موثر است.

تأثیر پوشش نا مناسب بر ازدواج دختران

۵۶٪ پاسخ‌های دانش‌آموزان نشان دهنده این مطلب است که دخترانی که پوشش مناسب ندارند میزان موفقیت شان در ازدواج کمتر از متوسط است.

تأثیر پوشش مناسب بر ازدواج دختران

۶۵٪ پاسخ‌ها نشان می‌دهد دخترانی که پوشش مناسب دارند به میزان زیاد در امر ازدواج موفق هستند.

ارزش گذاری مردان نسبت به زنان در امر ازدواج

۶۹٪ پاسخ‌ها دلالت بر این مطلب دارد که پسران جوان در انتخاب همسر به میزان زیاد برای دخترانی که پوشش مناسب دارند ارزش قائلند.

پوشش و طلاق

در بررسی بدست آمده راجع به این موضوع که رعایت پوشش از سوی بانوان در پائین آوردن آمار طلاق تا چه حدی موثر است؟ ۵۲٪ پاسخ‌ها بیانگر این مطلب است که رعایت پوشش به میزان زیاد در پائین آوردن آمار طلاق موثر است.

پوشش در پایین آوردن انگیزه خودآرایی

در پاسخ به این سوال که (رعایت پوشش از سوی بانوان در پائین آوردن انگیزه رقابت در خودآرایی تا چه حدی موثر است؟) ۷۳٪ معتقد بودند که رعایت پوشش به مقدار خیلی زیاد در پائین آوردن انگیزه رقابت در خودآرایی موثر است.

رعایت پوشش و حفظ معنویت

در پاسخ به تاثیر گذاری رعایت پوشش در حفظ معنویت جامعه ۷۵٪ پاسخ‌ها نشانگر این مطلب است که رعایت پوشش توسط بانوان به مقدار زیاد در حفظ معنویت و اخلاق جامعه موثر است.

رابطه مدگرایی و اعتدال روحی زن و مرد

۸۹٪ درصد پاسخ دهندگان بر این باورند که مدگرایی و تجمل پرستی در بر هم خوردن اعتدال روحی زن و مرد به میزان زیاد موثر است.

مدگرایی و اقتصاد خانواده

۹۶٪ پاسخ‌ها موید این مطلب بود که مدگرایی و تجمل گرایی و بی بندوباری به میزان زیاد در اقتصاد خانواده نقش دارد.

تأثیر بازدید از مراکز بزهکاری در پذیرش پوشش دختران

از بررسی پاسخ‌های دانش‌آموزان راجع به اثر گذاری بازدید از مراکز بزهکاری و یا دختران فراری در پوشش دختران جوان، مشخص شد که ۸۲٪ پاسخ‌های بدست آمده دلالت بر این مطلب دارد که بازدید از مراکز بزهکاری بر پوشش و رفتار دختران جوان به میزان زیاد تأثیر گذار است.

ارزیابی حجاب خود

در پی نظرسنجی که راجع به ارزیابی و تعهد خویش نسبت به حجاب از دانش‌آموزان صورت گرفت ۶۵٪ حجاب خود را منطبق با اصول و حدود ارزیابی نمودند.

رسانه‌ها و ترویج بدحجابی

در پاسخ به تاثیر گذاری فیلمهای سینمایی در ترویج بدحجابی، نتایج حاصله دلالت بر این مطلب دارد که ۹۷٪ دانش‌آموزان به میزان زیاد معتقدند که فیلمهای سینمایی در ترویج بدحجابی تأثیر گذارند.

تأثیر برنامه‌های تلویزیونی در ترویج بدحجابی و بی‌حجابی

در پاسخ به سوال مذکور ۹۴٪ پاسخ دهندگان معتقدند که به میزان زیاد برنامه‌ها و سریالهای تلویزیونی در ترویج بدحجابی موثرند.

تأثیر برنامه های ماهواره ای در ترویج بدحجابی جهانی

۱۰۰٪ پاسخ ها دلالت بر این مطلب دارد که برنامه های ماهواره ای به میزان خیلی زیاد در ترویج بدحجابی یا بی حجابی موثرند.

تأثیر فیلمهای ویدئویی و لوح های فشرده در ترویج بدحجابی

۹۶٪ پاسخ ها موید آن است که به میزان زیاد رسانه های فوق در ترویج بدحجابی موثرند.

تلویزیون و ارائه الگوهای برتر پوشش

۳۸٪ پاسخ دهندگان بر این باور بودند که تلویزیون و رسانه ملی در ارائه الگوهای برتر پوشش اسلامی موثر بوده است.

جمع بندی نظرات راجع به رسانه ها و ترویج بدحجابی

در جمع بندی پاسخ های چهار سوال بالا (سوالهای ۲۵-۲۷-۲۸-۲۹) مشخص می شود که رسانه های مذکور به میزان خیلی زیاد در ترویج بدحجابی تاثیر گذارند.

روزنامه ها و مجلات و ارائه پوشش مناسب

۸۹٪ پاسخ دهندگان معتقدند که روزنامه ها و مجلات بطور متوسط در ارائه پوشش مناسب دخالت دارند.

جمع بندی اثرات برنامه های تلویزیون، روزنامه ها و مجلات در ارائه پوشش مناسب

از جمع بندی سئوالهای ۲۶ و ۳۰ پرسشنامه مشخص می گردد که رسانه های فوق به میزان متوسط در ارائه الگوهای مناسب پوشش مؤثر بوده اند و دانش آموزان بر این عقیده اند که تلویزیون و مجلات بطور متوسط و کمتر توانسته اند به معرفی الگوهای برتر و ارائه پوشش اسلامی بپردازند.

بحث و تفسیر نتایج فرضیه ها

در دین مبین اسلام پوشش یکی از وظایف اسلامی زن شمرده شده و زنان مسلمان می دانند رعایت پوشش یکی از وظایفی است که دین بر عهده آنان گذاشته است ولی در جوامع اسلامی از جمله جامعه اسلامی ایران ما شاهد بدحجابی دخترانی هستیم که پوشش آنها نسبت به مادران شان ضعیف تر است.

با توجه به یافته های پژوهش که در این تحقیق بیان گردید تلاش خواهد شد میزان تأثیرگذاری عواملی چون عدم شناخت و نقش خانواده، مدرسه و اجتماع در پدیده بدحجابی مورد ارزیابی قرارگیرد و لذا برای رسیدن به اهداف فوق و با بهره گیری از یافته های پژوهش و ترکیب آنها با یافته های پیشین به بررسی فرضیه های تحقیق و بحث و تفسیر نتایج حاصله می پردازیم.

بحث و تفسیر در خصوص فرضیه اول پژوهش**«دختران جوان و دانش آموزان نسبت به حجاب شناخت عمیق ندارند»**

باتوجه به تحلیل استنباطی صورت گرفته در این پژوهش که بوسیله نرم افزار SPSS و استفاده از ضریب همبستگی پیرسون صورت گرفته است بین شناخت دانش آموزان در خصوص حجاب و پذیرفتن آن به عنوان یک اصل اسلامی ضریب همبستگی مثبت وجود دارد و چون ضریب همبستگی بین آنها عدد ۰/۶۸ می باشد با اطمینان ۹۵٪ می توان عنوان کرد که هر چه شناخت دانش آموزان نسبت به موضوع حجاب از نظر اسلام و ادیان الهی دیگر افزایش یابد به همان اندازه حجاب را به عنوان یک اصل اسلامی بیشتر رعایت می کنند. نتایج حاصله از این تحقیق نشان می دهد که دانش آموزان و دانش پژوهان ما بطور متوسط با وظیفه خویش نسبت به پوشش و حجاب آشنا هستند و میانگین پاسخهای بدست آمده عدد ۳/۱۲۷ را نشان میدهد و به این معنی است که دختران جوان شناخت عمیق به این موضوع بطوریکه آگاهانه و مدبرانه آن را پذیرفته باشند ندارند. به عبارت دیگر می توان گفت این قشر اگر با تفکر یا اندیشه ای که در برابر اندیشه اسلامی آنان است قرار گیرند توانائی دفاع از تفکر و عقیده خود را ندارند و ممکن است تحت تاثیر اندیشه مقابل قرار گرفته و یا آن را بپذیرند. بنابراین ۴۸/۵٪ جامعه آماری ما نسبت به حجاب اسلامی که وظیفه یک زن مسلمان است آگاهی دارند. بنابراین فرضیه ما که عبارتست از: «دختران جوان و دانش آموزان ما شناخت عمیق نسبت به حجاب اسلامی ندارند» قابل اثبات است.

بحث و تفسیر در خصوص فرضیه دوم پژوهش**«برنامه های فرهنگی رسانه های گروهی باعث ترویج بدحجابی در میان دختران شده است.»**

یکی از مهمترین عوامل اثر گذار در فرهنگ مردم رسانه های گروهی مانند صدا و سیما، سینما، روزنامه، مجلات و ... می باشد. مخصوصاً صدا و سیما که در منازل تمامی اقشار وجود دارد و نقش بسیار مؤثری در فرهنگ سازی جامعه عهده دار می باشد. در این پژوهش در قالب طراحی ۴ سئوال نقش برنامه های سینما، صدا و سیما، ماهواره و فیلمهای ویدئویی و لوح فشرده در ترویج بدحجابی مورد ارزیابی قرار گرفته است. میانگین پاسخ های بدست آمده در مورد ماهواره عدد ۴/۲۱ می باشد و این عدد به معنای آن است که

برنامه های ماهواره به مقدار خیلی زیاد در ترویج بدحجابی مؤثر بوده است. در مجموع تعداد ۱۰۰٪ دانش آموزان استفاده از کانال های ماهواره ای را در گسترش بدحجابی تأثیر گذار می دانند.

در خصوص نقش سینما در ترویج بدحجابی میانگین پاسخها عدد ۳/۹ می باشد و این عدد مؤید این مطلب است که سینما نیز به مقدار زیاد در ترویج فرهنگ بدحجابی مؤثر می باشد. در مجموع تعداد ۹۶/۸٪ دانش آموزان معتقدند که فیلمهای سینمایی در ترویج فرهنگ بدحجابی مؤثر می باشد. علاوه بر این مطالب نتایج حاصله از پاسخ های به دست آمده در خصوص نقش فیلمهای ویدئویی و لوح فشرده در گسترش بدحجابی نشان می دهد که میانگین، نظرات دانش آموزان در مورد این سؤال عدد ۳/۷۶ می باشد و به معنای آن است که فیلمهای ویدئویی و لوح فشرده به میزان زیاد در ترویج بدحجابی مؤثر می باشند به عبارت دیگران می توان عنوان نمود که ۹۶٪ دانش آموزان فیلمهای ویدئویی و لوح فشرده را در ترویج بدحجابی تأثیر گذار می دانند.

با عنایت به پاسخهای به دست آمده در مورد نقش برنامه های تلویزیونی (سیما) در ترویج بدحجابی میانگین پاسخها عدد ۳/۶۳ را نشان می دهد و در مجموع تعداد ۶۲٪ دانش آموزان برنامه های سیما را در گسترش فرهنگ بدحجابی مؤثر می دانند و ۳۸٪ پاسخ دهندگان بر این باور بودند که تلویزیون و رسانه ملی در ارائه الگوهای برتر پوشش اسلامی مؤثر بوده است.

جمع بندی و نتیجه گیری

با توجه به مطالب بیان شده فوق چنانچه پاسخهای مربوط به نقش رسانه ها در ترویج بد حجابی را با هم تلفیق نمائیم نتایج حاصله نشان می دهد ۹۶/۸٪ دانش آموزان معتقدند که برنامه های رسانه های گروهی (ماهواره ، سیما ، سینما ، فیلمهای ویدئویی و لوح فشرده) به مقدار زیاد و خیلی زیاد در ترویج بد حجابی مؤثر می باشد و درصد کمی از آنان نقش این رسانه ها را متوسط در ترویج و گسترش بدحجابی ارزیابی کرده اند.

اطلاعات حاصله در خصوص محاسبه ضریب همبستگی بین پذیرش پوشش اسلامی کامل توسط دانش آموزان و رسانه های گروهی مؤید این مطلب است بین پذیرش پوشش اسلامی و برنامه سینما ، سیما ، ماهواره و فضای مجازی و فیلمهای ویدئویی و لوح فشرده به ترتیب ضریب همبستگی ۰/۵۳- ، ۰/۲۵- ، ۰/۴۲- وجود دارد و چنانچه ضرایب بدست آمده فوق بین پذیرش پوشش اسلامی و رسانه های مذکور را باهم ادغام نمائیم عدد ۰/۴۹- حاصل می گردد لذا با توجه به این عدد می توان با اطمینان ۹۵٪ عنوان نمود که برنامه های سینما، سیما ، ماهواره ، فیلمهای ویدئویی و لوح فشرده و فضای مجازی در ترویج فرهنگ بد حجابی مؤثر بوده اند و این رسانه ها تأثیر منفی بر روی رفتار و کردار پوشش دانش آموزان بر جای گذاشته اند.

بحث و تفسیر در خصوص سوال پژوهش :

((رفتار والدین و مربیان در پذیرش حجاب به چه میزان مؤثر است؟))

برای دستیابی به این پرسش تعداد ۴ سؤال در پرسشنامه گنجانده شده است که نقش و رفتار افراد خانواده و اولیا مدرسه را در پذیرش حجاب توسط دانش آموزان و دانش پژوهان مورد بررسی و ارزیابی قرار می دهد و نتایج حاصل نشان می دهد که میانگین پاسخ ها در خصوص نقش تشویقی خانواده در رعایت پوشش اسلامی عدد ۴/۳ می باشد و این عدد به معنای این است که دانش آموزان نقش خانواده را در رعایت کردن پوشش اسلامی توسط خودشان به میزان زیاد مؤثر می دانند و به بیان دیگر ۷۲٪ پاسخ دهندگان نقش خانواده را در تشویق فرزندان به رعایت حجاب زیاد و خیلی زیاد و ۲۸٪ آنها این نقش را متوسط و کمتر ارزیابی کرده اند.

در پرسشی دیگر تأثیر پوشش افراد خانواده بر پوشش دانش آموزان مورد بررسی قرار گرفته است و نتایج حاصله نشان می دهد که میانگین پاسخ ها در این خصوص عدد ۳/۶ می باشد یعنی دانش آموزان معتقدند که رعایت پوشش اسلامی توسط مادر و خواهران بیشتر از متوسط در رعایت پوشش توسط آنها مؤثر می باشد . به عبارت دیگر تعداد ۷۲٪ افراد جامعه آماری میزان رعایت پوشش خود را ناشی از رعایت پوشش اسلامی توسط افراد خانواده ارزیابی کرده اند. اما در خصوص دو پرسشی که در مورد رعایت پوشش اسلامی مربیان و نقش مسئولین مدرسه در میزان رعایت حجاب توسط دانش آموزان بیان شده است پاسخ های بدست آمده حاکی از آن است که ۷۸٪ دانش آموزان نقش مربیان و رعایت پوشش آنها را در مورد میزان رعایت پوشش اسلامی خود متوسط و کمتر ارزیابی کردند و بطور کلی چون میانگین پاسخ ها در خصوص این سئوالات عدد ۲/۶ می باشد بنابراین نقش مربیان و اولیاء مدرسه در میزان رعایت پوشش اسلامی توسط دانش آموزان نسبت به همسالان و همسایگان و نزدیکان کمتر از متوسط ارزیابی می شود.

با محاسبه ضریب همبستگی بین اعتقاد و رعایت پوشش اسلامی توسط دختران با متغیرهای دیگر چون رعایت پوشش توسط افراد خانواده و تأثیر تشویق بر حجاب دانش آموزان ملاحظه می گردد که ضریب همبستگی بین تشویق خانواده و رعایت پوشش اسلامی دختران عدد ۰/۵۱ می باشد و ضریب همبستگی بین رعایت پوشش دختران و رعایت پوشش توسط افراد خانواده عدد ۰/۸۵ بدست می آید. بنابراین با توجه به ضریب همبستگی فوق می توان با اطمینان ۹۵٪ عنوان کرد که هر چه افراد خانواده (مادر ، خواهر) بیشتر پوشش اسلامی را رعایت کنند ، دختران نیز پوشش اسلامی را بیشتر رعایت خواهند کرد و هر چه افراد خانواده بیشتر دختران را به رعایت حجاب تشویق نمایند آنها نیز پوشش اسلامی را رعایت خواهند کرد.

اما در خصوص تأثیر رعایت پوشش اسلامی توسط مربیان و اولیاء مدرسه و نقش مربیان و مسئولین مدرسه در میزان پوشش دختران، نتایج حاصل از محاسبه ضریب همبستگی آنها عدد ۰/۰۸ را نشان می دهد و این عدد نشان دهنده این مطلب است که با اطمینان ۹۵٪ رعایت پوشش اسلامی توسط دانش آموزان بیشتر متأثر از رعایت پوشش اسلامی توسط افراد خانواده و فامیل و محیط بیرون از مدرسه و همسالان خود در بیرون از مدرسه است تا مربیان و مسئولین و اولیاء مدرسه .

سایر یافته های پژوهش و تفاسیر آنها

۱. به منظور بررسی تأثیر عواملی چون خود نمایی، انطباق با مُد روز ، عقده های روانی و کمبود عاطفی در بد حجابی تعداد ۳ سؤال در پرسشنامه مطرح شده است که نقش موارد بالا را در عدم پذیرش حجاب مورد بررسی قرار می دهد و نتایج حاصل نشان می دهد که میانگین پاسخها در خصوص تأثیر خود نمایی در بد حجابی عدد ۴/۱۲ می باشد و این عدد به معنای این است که دانش

- آموزان نقش خودنمایی را در بد حجایی خویش زیاد مؤثر می دانند و به بیان دیگر ۹۶٪ پاسخ دهندگان به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۴٪ آنان این نقش را متوسط و کمتر از زیادی کرده اند.
۲. میانگین پاسخهای بدست آمده راجع به تأثیر انطباق با مُد روز در بد حجایی عدد ۴/۳۶/۴ نشان می دهد و این عدد بیانگر این مطلب است که دانش آموزان نقش انطباق با مُد روز را به میزان زیاد در بد حجایی خویش مؤثر می دانند و به عبارت دیگر ۹۷٪ دانش پژوهان و دانش آموزان به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۳٪ آنان بطور متوسط و کمتر انطباق با مُدروز را در بد حجایی مؤثر می دانند.
۳. در پرسشی دیگر تأثیر عقده های روانی و کمبود های عاطفی در عدم پذیرش حجاب مورد بررسی قرار گرفته و میانگین پاسخها عدد ۳/۸ بدست آمده است و دلالت بر این دارد که دانش آموزان کمبود عاطفی و عقده های روانی را به میزان زیاد در نپذیرفتن حجاب دوستان خویش مؤثر می دانند به عبارتی دیگر ۹۰٪ پاسخ دهندگان به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۱۰٪ آنان به مقدار متوسط و کمتر از آن کمبود های عاطفی و عقده های روانی را در پذیرفتن پوشش اسلامی (حجاب) مؤثر می دانند.
۴. در این تحقیق میزان پذیرش حجاب و متعهد بودن نسبت به آن مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج حاصل نشان می دهد که میانگین پاسخ های بدست آمده در مورد اعتقاد به حجاب عدد ۳/۸ و در خصوص عامل بودن به حجاب عدد ۳/۷ می باشد و این اعداد به مفهوم این هستند که دانش آموزان به مقدار زیاد معتقد به حجاب هستند و به مقدار زیاد خود را متعهد به رعایت آن می دانند.
۵. نظرات بدست آمده حاکی از آن است که ۵۴٪ دانش آموزان به مقدار زیاد و خیلی زیاد، ۴۲٪ به مقدار متوسط و ۴٪ به مقدار کم حجاب را به عنوان یک اصل اسلامی قبول دارند و ۱٪ آنها اعتقادی به حجاب ندارند. همچنین ۵۷٪ دانش آموزان به مقدار زیاد و خیلی زیاد، ۲۳٪ به مقدار متوسط و ۱۵٪ به مقدار کم خود را متعهد به رعایت حجاب می دانند و ۵٪ آنها تعهدی به رعایت حجاب ندارند.
۶. ضریب همبستگی بین اعتقاد به پذیرش حجاب و متعهد بودن به حجاب و رعایت کردن آن به میزان ۰/۹۶ می باشد بنابراین بین این دو همبستگی شدید مثبت بر قرار می باشد.
۷. برای بررسی تأثیر پوشش دوستان و همکلاسی ها بر روی حجاب دانش آموزان نتایج بررسی های به عمل آمده نشان می دهد که میانگین پاسخ ها در مورد این پرسش عدد ۴/۷ می باشد یعنی دانش آموزان نقش دوستان را در این خصوص نزدیک به متوسط ارزیابی کردند و به عبارت دیگر می توان عنوان کرد که ۸۷٪ دانش آموزان رعایت پوشش اسلامی توسط دوستان و همکلاسی ها رابه مقدار زیاد و خیلی زیاد بر رعایت حجاب خود مؤثر می دانند، ۱۲٪ آنها این نقش را متوسط و ۱٪ دانش آموزان این تأثیر را کم و هیچ بیان کردند.
۸. به منظور مشخص کردن تأثیر حجاب اقوام و همسایگان بر روی حجاب دانش آموزان تعداد یک سؤال در پرسشنامه تحقیق تدوین گردید و میانگین پاسخهای بدست آمده در این مورد عدد ۳/۶ می باشد. به عبارت دیگر می توان بیان نمود که ۷۳٪ دانش آموزان رعایت حجاب توسط اقوام و همسایگان را بر روی حجاب خود زیاد و خیلی زیاد، ۲۵٪ آنها متوسط و ۲٪ دانش آموزان این تأثیر را کم و هیچ ارزیابی کردند. بنابراین با توجه به مطالب فوق می توان عنوان نمود که همسایگان و اقوام تأثیر معنی داری بر حجاب دانش آموزان دارند.
۹. برای مشخص نمودن میزان موفقیت دختران دارای پوشش اسلامی در امر ازدواج و مقایسه آنها با دخترانی که پوشش نامناسب دارند سئوالاتی در پرسشنامه تدوین گردید نتایج بدست آمده از ارزیابی این سئوالها نشان می دهد که ۲۸٪ دانش آموزان معتقدند دخترانی که پوشش نامناسب دارند به میزان زیاد و خیلی زیاد در امر ازدواج موفق هستند، ۱۶٪ دانش آموزان معتقدند این افراد به طور متوسط در ازدواج موفق هستند و ۵۶٪ آنها عقیده دارند دخترانی که دارای پوشش نامناسب هستند به مقدار کم و یا هیچ موفقیتی در امر ازدواج ندارند. علاوه بر این مطلب نتایج تحقیقات در این پژوهش نشان می دهد مردان در امر ازدواج به مقدار زیاد برای رعایت پوشش توسط دختران ارزش قائلند و میانگین پاسخها در این خصوص عدد ۴ می باشد به عبارت دیگر می توان گفت که ۶۹٪ دانش آموزان معتقد هستند مردان در امر ازدواج به رعایت پوشش دختران به میزان زیاد و خیلی زیاد توجه دارند، ۲۴٪ افراد توجه مردان به رعایت حجاب دختران در امر ازدواج را متوسط و ۷٪ آنها توجه مردان به حجاب دختران را کم و هیچ ارزیابی کردند. برای بررسی بیشتر در این خصوص ضریب همبستگی بین رعایت حجاب توسط دختران و توجه مردان به پوشش کامل زنان در امر ازدواج محاسبه گردید و ۰/۷۹ بدست آمد بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت که بین ارزش گذاری مردان به پوشش دختران در امر ازدواج و رعایت حجاب دختران همبستگی قوی مثبت وجود دارد و هر چه مردان ارزش گذاری بیشتری برای حجاب داشته باشند زنان نیز بیشتر به رعایت حجاب توجه خواهند کرد.
۱۰. ۶- از آنجا که رعایت حجاب بر تحکیم خانواده و حفظ معنویت و اخلاق جامعه مؤثر می باشد برای مشخص نمودن میزان تأثیر حجاب بر تحکیم خانواده و اخلاق جامعه بررسی لازم صورت گرفت نتایج بدست آمده نشان می دهد که ۵۲٪ دانش آموزان معتقد

هستند رعایت پوشش از سوی بانوان در کاهش آمار طلاق و تحکیم خانواده به میزان زیاد و خیلی زیاد مؤثر می باشد ۲۷٪ آنها این نقش را متوسط و ۲۱٪ آنها تأثیر رعایت حجاب بر کاهش آمار طلاق را کم و هیچ ارزیابی کردند میانگین پاسخهای بدست آمده در خصوص تأثیر رعایت حجاب بر حفظ معنویت و اخلاق جامعه عدد ۴ می باشد و به معنای این است که دانش آموزان تأثیر رعایت حجاب را بر حفظ اخلاق جامعه به میزان زیاد ارزیابی کرده اند به عبارت دیگر می توان عنوان نمود که ۷۴٪ دانش آموزان تأثیر رعایت حجاب را بر حفظ معنویت و اخلاق جامعه به مقدار زیاد و خیلی زیاد، ۱۷٪ به مقدار متوسط و ۹٪ به مقدار کم و هیچ ارزیابی کردند. ضریب همبستگی بین تحکیم خانواده (کاهش طلاق) و حفظ معنویت و اخلاق جامعه محاسبه شد و عدد ۰/۷۵ بدست آمد ضریب همبستگی فوق بیانگر این مطلب است که بین تحکیم خانواده و اخلاق جامعه ضریب همبستگی مثبت قوی وجود دارد و هر چه تحکیم خانواده ها بیشتر باشد معنویت و اخلاق جامعه نیز بیشتر حفظ می گردد.

۱۱. تعیین رابطه رقابت در خود آرای با رعایت پوشش اسلامی بانوان نیز در این پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج حاصله نشان می دهد که ۷۳٪ دانش آموزان معتقدند رعایت پوشش از سوی بانوان به مقدار زیاد و خیلی زیاد باعث کاهش انگیزه رقابت در خود آرای می شود، ۱۳٪ دانش آموزان رعایت حجاب را در کاهش انگیزه رقابت در خود آرای متوسط و ۱۴٪ آنها این نقش را کم و هیچ ارزیابی کرده اند بطور خلاصه با توجه به مطالب فوق می توان عنوان نمود که رعایت پوشش اسلامی توسط بانوان به مقدار زیاد باعث کاهش انگیزه رقابت در خود آرای می شود.

۱۲. مُد گرایی و تجمل دوستی عواملی هستند که در اعتدال روحی زن و مرد و در اقتصاد خانواده مؤثر می باشد نتایج بدست آمده در این پژوهش حاکی از آن است که میانگین پاسخها در خصوص تأثیر مُد گرایی و تجمل دوستی در به هم زدن اعتدال روحی زن و مرد عدد ۳/۹ می باشد و به این معنی است مُد گرایی به مقدار زیاد اعتدال روحی خانواده ها را به هم زده است و ۸۹٪ دانش آموزان نقش تجمل گرایی را متوسط و ۱۱٪ آنها این نقش را در بر هم زدن اعتدال خانواده کم و هیچ ارزیابی کردند نتایج بدست آمده در خصوص تأثیر تجمل گرایی و مُد گرایی در اقتصاد خانواده حاکی از این است که ۹۶٪ دانش آموزان عقیده دارند تجمل گرایی به مقدار زیاد و خیلی زیاد کاهش توان اقتصادی خانواده می شود.

۱۳. مشاهده سرنوشت افرادی که پایبندی به مسائل اخلاقی ندارند و تأثیر آنها برای حفظ معنویت و رعایت پوشش اسلامی دختران در این پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفته است نتایج بدست آمده نشان می دهد که بازدید از مراکز بزهکاری در پذیرفتن و حفظ پوشش دختران به مقدار زیاد مؤثر می باشد و ۸۲٪ دانش آموزان تأثیر بازدید از مراکز بزهکاری در پذیرش و حفظ پوشش اسلامی دختران را به مقدار زیاد و خیلی زیاد ارزیابی کردند، ۱۲٪ بازدید از این مراکز را متوسط و ۶٪ بازدید از مراکز بزهکاری را در پذیرش و حفظ حجاب دختران کم و هیچ مؤثر می دانند.

توصیه ها و پیشنهادات

۱. با توجه به نتایج پژوهش ۵۲٪ دانش آموزان نسبت به پوشش اسلامی از دیدگاه اسلام و سایر ادیان الهی شناختی متوسط و کمتر دارند لذا ضرورت دارد به شیوه های مختلف و از دوران ابتدائی آموزش های لازم در این خصوص در محیط خانواده و مدرسه صورت پذیرد و برای رسیدن به این امر می بایست آگاهی افراد خانواده به خصوص مادران و معلمان راجع به حجاب و حدود آن از طریق آموزشهای مستمر حضوری و غیر حضوری افزایش یابد تا بوسیله آنها آموزشهای لازم در خانواده و مدرسه برای افزایش شناخت دختران نسبت به موضوع حجاب انجام پذیرد
۲. احکام فقهی، فلسفه حجاب و حدود آن بوسیله شیوه های جدید متناسب با سن دختران همراه با تصاویر زیبا و در قالب فعالیتهای هنری، کارتون، فیلم و لوح فشرده آموزش داده شوند.
۳. مادران، خواهران و معلمان آئینه تمام نما و الگوی عملی دختران برای رعایت حجاب و حدود آن هستند لذا رعایت پوشش اسلامی توسط آنها در محیط خانواده، کار و اجتماع تأثیر بسیار مثبتی در پذیرش و رعایت حجاب توسط دانش آموزان دارد.
۴. معرفی الگوهای موفق از خانم های دارای پوشش اسلامی مناسب در حوزه های علمی، فرهنگی، هنری، ورزشی، سیاسی و اقتصادی از طریق صدا و سیما، مجلات، روزنامه ها و سخنرانی ها تأثیر بسیار مثبتی در پذیرش و حفظ حجاب دارد.
۵. معرفی نمونه های از زنان و دخترانی که در کشورهای غیراسلامی زندگی می کنند و با رعایت پوشش کامل اسلامی در کشورهای غربی یا شرقی در فعالیت های مختلف حضور دارند.
۶. هنرمندان در حوزه فیلم، سینما، تئاتر، هنر، ورزش تأثیر بسیار زیادی در فرهنگ جامعه و بخصوص فرهنگ جوانان و نوجوانان دارند و نتایج این تحقیق نیز نشان می دهد ۹۶٪ دانش آموزان معتقدند که رسانه های گروهی و فضای مجازی در ترویج بد حجایی

- مؤثر می باشند لذا می بایست در تهیه فیلم و برنامه های فرهنگی، هنری، هنرمندان با حدود حجاب اسلامی ظاهر شوند و آموزشهای لازم با قوت و تکیه بر ضرورت و اهمیت بیشتر جهت رعایت پوشش اسلامی در دوران تحصیلات متوسطه داده شود.
۷. یکی از عواملی که در رعایت پوشش اسلامی توسط زنان بسیار مؤثر می باشد میزان ارزش گذاری مردان به امر پوشش اسلامی در ازدواج می باشد. لذا می بایست از طریق آموزشهای لازم مردان را در امر ازدواج با دختران دارای پوشش اسلامی تشویق و ترغیب نمود و به میزانی که مردان به پوشش اسلامی زنان اهمیت بدهند به همان تناسب آمار دختران و زنان دارای پوشش اسلامی افزایش می یابد.
۸. الگو برداری از بزرگان، روحانیون، محققین، دانشگاهیان و نمونه های مختلف جامعه و یکنواختی در قول و عمل نمونه های فوق تأثیر بسیار مثبتی در پذیرش و رعایت پوشش اسلامی در جامعه دارد لذا بزرگان و نمونه های حوزه های مختلف فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی می بایست در قول و عمل به رعایت پوشش اسلامی اهمیت بدهند.
۹. رفع محدودیتهای غیر معقول از آزادیهای مشروع، انگیزه رعایت پوشش اسلامی، توسط دختران را افزایش می دهد به عنوان مثال حضور در مدرسه؛ سالنهای ورزشی اختصاصی، کلاس درس دخترانه، تدریس معلم خانم برای دختران و .... باعث خواهد شد که در محیط مدرسه که خانه دوم آنها محسوب می شود دختران آزادتر حضور یابند.
۱۰. تنوع در پوشش، استفاده از البسه دارای رنگهای متنوع، تغییر در نوع پوشش اسلامی متناسب با نوع آوری جدید در طراحی لباس و .... با رعایت حدود اسلامی باعث گرایش بیشتر زنان و دختران به رعایت پوشش اسلامی خواهد بود.
۱۱. آشنا نمودن خانواده دانش آموزان با روح و روان جوان و نوجوان و شیوه های برخورد متعادل و پرهیز از افراط و تفریط نسبت به این موضوع که منجر به تنفر و انزجار و یا سهل انگاری در امر پوشش توسط دختران جوان نگردد. این آموزش در کلاس آموزش خانواده که بصورت هفتگی یا ماهانه در مدارس تشکیل می گردد قابل اجرا است.
۱۲. مشاورین و مسئولین محترم مدارس می توانند با خانواده هایی که در تربیت فرزندان مخصوصاً در آموختن پوشش اسلامی به دختران شان موفق بوده اند تماس تلفنی برقرار و تشکر خود را اعلام دارند تا سبب تقویت روحیه دانش آموز و خانواده ایشان گردد طبیعتاً بر روی دانش آموزان دیگر نیز تأثیر مثبتی خواهد گذاشت.
- اگر خانواده ها برای تشویق فرزندان شان بعد از مشاهده پیشرفت تحصیلی یا تغییر رفتاری مثبت، در مدرسه حضور یافته و شخصاً در حضور مسئولین و دانش آموزان به فرزندان شان هدایایی تقدیم نمایند تأثیر بسیار خوبی بر روحیه فرد و سایر دانش آموزان بر جای خواهد گذاشت.

منابع و مراجع

- [۱] رزاقی، احمد، (۱۳۶۷)، عوامل فساد و بد حجابی، انتشارات تبلیغات اسلامی
- [۲] عادل، حداد، (۱۳۶۷)، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی
- [۳] شجاعی، محمد، (۱۳۷۹)، در و صدف، چاپ اول، انتشارات نشر محیی
- [۴] حجازی، بنفشه، (۱۳۸۹)، زن به ظن تاریخ
- [۵] پارسا، طیبه، (۱۳۶۷)، پوشش زن در گستره تاریخ، انتشارات تبلیغات اسلامی
- [۶] نراقی، سیف، (۱۳۸۱)، روش های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی
- [۷] بست، جان، (۱۳۷۶)، روش تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری، ترجمه ی دکتر حسن شریفی، نرگس طالقانی